

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri

Berrin AKMAN, Şenay ÖZEN ALTINKAYNAK, H. Gözde ERTÜRK
KARA, Şadiye CAN GÜL

*Hacettepe Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi,
Hacettepe Üniversitesi
bakman@hacettepe.edu.tr, ozensenay@gmail.com, gozdeerturk@aksaray.edu.tr,
sadiyecangul@gmail.com*

ÖZET

Okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin algılarının eğitim sürecindeki uygulamaları da etkileyeceği düşünülmektedir. Çocukların müzelerden yararlanmasında etkin rol üstlenen öğretmenlerin bu konudaki bilgilerini, uygulamalarını ve süreçte karşılaştıkları sorunları belirlemek ülkemizde müze eğitiminin hedeflerine ulaşp ulaşmadığı konusunda önemli ipuçları verecektir. Bu çalışmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaçla 41 okul öncesi öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Müze eğitiminin gerekliliğine, müzedeki uygulamalara ve karşılaşılan sorunlara ilişkin veriler toplanmıştır. Veriler, betimsel analiz tekniği ile daha önce belirlenen temalar çerçevesinde düzenlenip yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerin müze eğitiminin gerekliliğine inanmalarına rağmen müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması potansiyelinden yeteri kadar faydalanamadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitimi, müze eğitimi.

The Views of Preschool Teachers on Museum Education

ABSTRACT

It is thought that early childhood education teacher's point of view on museum education will be effect their implementations on education process. Early childhood education teachers have an important role on children's use of museums as a learning environment. Determining early childhood education teachers' knowledge, implementations and problems they faced to about museum education will give us important evidence whether museum education is effectively used in our country. The purpose of this study is to estimate the views of preschool teachers on museum education in early childhood period. Semi structured interview forms were used to investigate information from 41 preschool teachers for this purpose. The data include need for museum education, activities in museum and problems that teachers face during the museum education process. The data were analyzed using descriptive analyze method. The results show that although preschool teachers are aware of the importance of museum education, they do not use it as an educational environment effectively.

Key Words: Early childhood education, early childhood education teachers, museum education.

GİRİŞ

Müze eğitimi; en geniş anlamda müzede öğrenmeyi ve deneyim kazanmayı sağlayacak etkinliklerin planlanması ve gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır (Onur ve Zilcioğlu, 2008). Müze eğitimi, özellikle zaman ve mekân içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirası devam ettirme, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıklar, eski eserleri anlama, koruma ve yaşatma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma ve anlama, müzeyi bir yaşam biçimi hâline getirme ve müzeleri yaşayan kurum niteliğini kazandırma, kültürler arası anlayış ve empati geliştirme gibi hedeflere hizmet etmektedir (Paykoç, 2000- 2002).

Müze eğitim ilişkisi ile ilgili alan yazın göz önünde bulundurulduğunda, müzedeki yaşantıların çocuğun gelişimi ve eğitimi üzerine sağladığı katkıları şu şekilde sıralamak mümkündür: Müze ziyaretleri ile çocuklar arkeoloji, sanat tarihi, kültür, coğrafya, tarih, bilim gibi alanlarla küçük yaşlarda tanışmaktadır. Müzeler bu alanların uygulama laboratuvarları olarak görülmektedir (Hein, 2002). Düşünce ve duyguları birleştirerek anlamlı deneyimler kazandıran müzeler çocukları öğrenmeye karşı motive etmektedir (Hooper-Greenhill, 1999). Eğitimcilere çocukların

bireysel farklılıklarına hizmet edebilecek çok çeşitli yöntemleri uygulama imkânı sunmaktadır. Çocuklara aktif katılım ve öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri için inceleme, konuşma, kaydetme, araştırma, keşfetme, karşılaştırma, soru sorma, problem çözme ve hipotez kurma gibi fırsatlar sunmaktadır. Örneğin; bilim müzelerinde, problem çözme becerisini kazandıracak oyunlar, çocukların öğrendiklerini test edebilecekleri, denemeler yapabilecekleri araçlar ve artık malzemelerle çalışabilecekleri alanlar yer almaktadır (Çetin, 2002). Sanat müzelerinde gerçekleştirilen galeri oyunları, doğaçlama, keşif ve eser karşısında tartışma gibi aktif etkinlikler ile çocukların sanatsal mirası öğrenme ve sanatsal değerlendirme yapabilme becerileri geliştirilmektedir (Kuruoğlu, 2002). Müzede çocuklara sosyal etkileşim içinde, kültürle ilgili çeşitli belgeler tanıtılmakta, böylece çocukların o toplumun bir bireyi olduklarını fark etmeleri sağlanmakta ve özgüvenleri geliştirilmektedir. Müzeler, tarihte önemli yeri olan veya günlük hayatta her zaman kullanılan ve bahsedilen objelerin gerçeklerini görme imkânını çocuklara sunmaktadır (Hooper-Greenhill, 1999).

Müze gezilerinin çocuklar için etkili ziyaretlere dönüşmesini sağlayan müze eğitimi programlarının niteliği önem taşımakta ve bu sürecin planlanma ve uygulanmasından sorumlu kişi ya da kurumlar önemli rol üstlenmektedirler. Ülkemizde eğitimde müzelerden yararlanmaya ve nitelikli müze gezilerine ilişkin sistemli, planlı aktivitelerden söz etmek oldukça güçtür. Eğitim kurumunda müze eğitimi, genellikle “Müzeler Haftası” kapsamında ele alınan sınırlı bilgi ve geleneksel müze ziyaretleri ile sınırlıdır. Ayrıca pek çok müzede müze pedagojisi alanında uzman eleman bulunmaması nedeniyle müzelerin önemli bir işlevi olan eğitim yönü geri planda kalmakta ve ülkemizin kültürel kaynakları ve zenginlikleri eğitim amaçlarına uygun olarak kullanılamamaktadır. Çocukların eğitim sürecinde müzelerden etkili bir şekilde faydalanabilmeleri için mutlaka okul-müze işbirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu konudaki çalışmaların oldukça yeni olması nedeniyle bu işbirliğinin sağlanmasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir (Oruç ve Altın, 2008).

Öğretmenlerin öğrenme ve öğretme ortamı içinde sundukları bilgileri, çocuğun yapılandırması önemli bir süreçtir. Bu süreçte çocuğun ne düşüneceğini değil, nasıl düşüneceğini öğrenmesi öğretmenin ona sunduğu ortam, materyal ve kullandığı yöntemle ilgilidir. Öğretmenlerden seçtiği konulara uygun koleksiyona sahip ulaşılabilir olan müzeleri tespit ederek, müze ziyareti öncesi, sırası ve sonrasını etkili bir şekilde planlamaları beklenmektedir (Önder, Abacı ve Kabaraj, 2009).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmacılar, Okul Öncesi Dönemde Bilim ve Teknoloji lisansüstü dersinde Bilim ve Teknoloji Eğitimi üzerine yaptıkları tartışmalarda, bu eğitimin alınabileceği sınıf /sınıf dışı ortamları derinlemesine inceleme fırsatı bulmuştur. Bilim eğitiminin gerçekleştirilebileceği sınıf dışı ortamlardan biri olan müzelerin okul öncesi dönemde çocuğun gelişimi ve eğitimine büyük ölçüde katkısı olduğunun açıklandığı pek çok çalışmadan hareketle müzelerin okul öncesi dönemde öğretmenler tarafından ne ölçüde etkili kullanıldığını belirlemenin gerekliliği konusunda ortak bir kanıya varılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin algılarının eğitim sürecindeki uygulamaları da etkileyeceği düşünülmektedir. Çocukların müzelerden yararlanmasında etkin rol üstlenen öğretmenlerin bu konudaki bilgilerini, uygulamalarını ve süreçte karşılaştıkları sorunları belirlemek ülkemizde müze eğitiminin hedeflerine ulaşp ulaşmadığı konusunda önemli ipuçları verecektir. Böylece öğretmenlere yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi çalışmaları ile müzelerin eğitim faaliyetlerinin yeniden gözden geçirilmesine olanak sağlanacaktır. Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaca hizmet etmek üzere aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

- 1) Okul öncesi öğretmenleri müze eğitimini nasıl tanımlamaktadır?
- 2) Okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitiminin gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Okul öncesi öğretmenlerin müze eğitimi uygulama sürecine ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?
- 4) Okul öncesi öğretmenlerin müze eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Denizli ilinde resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan, araştırmacılar tarafından ulaşılabilen 41 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Bu katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi esas alınarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin çalışma grubunda yer almaları için en az bir kez müze eğitimi

uygulaması gerçekleştirmiş olması şartı aranmıştır. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin 23'ünün 0-10 yıl arasında mesleki deneyime, 18 öğretmenin ise 10 yıl ve üzeri deneyime sahip olduğu saptanmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Okul öncesi öğretmenlerin müze eğitimi konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerin müzeleri sınıf dışı öğrenme ortamı olarak ne ölçüde kullandıklarını saptamak amacıyla araştırma deseni olarak durum çalışması tercih edilmiştir. Bu verilerinin toplanmasında derinliğine görüşmelere dayalı nitel bir araştırma yöntemi izlenmiştir. Derinliğine görüşme, özellikle belirli bir konuda bireylerin verdikleri tepkiler üzerinden ayrıntılı bilgilere ulaşmayı amaçladığı için kullanılmıştır (Richardson, 1996). Görüşmeler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu” aracılığı ile yapılmıştır. Görüşme formu okul öncesi öğretmenler için düzenlenmiştir. Görüşme formu hazırlandıktan sonra hem nitel araştırma hem de müze eğitimi alanında çalışan bir uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman önerileri doğrultusunda form maddeleri gözden geçirilerek son şekli verilmiştir.

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlere okul öncesi eğitim kurumunda kaç yıl deneyime sahip oldukları sorulmuştur. İkinci bölümde ise; okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimi tanımları, müze eğitiminin gerekliliği ve nedenlerine ilişkin görüşleri, müze eğitimi süreci (öncesi, sırası ve sonrası) ile bu süreçte karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik dört soru bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile okul öncesi dönemde müze eğitiminin önemi ve içeriğine ilişkin literatür ışığında belirlenen temalar çerçevesinde düzenlenip yorumlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, elde edilen veriler farklı araştırmacılar tarafından ayrı ayrı ve bireysel olarak kodlanmış ve analiz edilmiştir. Daha sonra bu analizler karşılaştırılarak ortak bir karara varılmıştır. Bu çalışmada, kodlayıcılar arasındaki tutarlılık .86 olarak belirlenmiştir (Gay, 1987). Nitel araştırmada görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu nedenle araştırmada katılımcıların görüşlerinin doğrudan alıntılarla desteklenmesi yoluna gidilerek geçerlilik artırılmıştır.

BULGULAR

Görüşme formundan elde edilen veriler okul öncesi öğretmenlerin müze eğitimi ile ilgili görüşlerini betimleyeceği düşünülen Müze Eğitiminin Tanımı, Müze Eğitiminin Gerekliliği, Müze Eğitimi Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar temaları altında analiz edilmiştir.

Müze Eğitiminin Tanımı

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimi nasıl algıladıklarına ilişkin tanımlar ve frekansları Tablo 1’de açıklanmaktadır.

Tablo 1: Öğretmenlerin Müze Eğitimi Tanımlarına Yönelik Dağılım

Tanımlar	f	%
Çocukların geçmişe dair bilgileri ve tarihi öğrenmeleri için geçmişle günümüz arasında köprü kurmalarına olanak sağlayan eğitim	9	21
Geçmişe, günümüze ait mekân ve materyallerin sergilendiği alanların görülmesi/tanıtılması	4	9
Çocukların neden-sonuç ilişkisini görsel yolla kazanması	4	9
Çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlamak ve bu sayede öğrenmeyi kolaylaştırmak	4	9
Müze gezisi öncesinde, gezi esnasında ve gezi sonrasında yapılması gerekenleri çocuklara açıklamak	3	7
Kazanımlar doğrultusunda müzelerin gezilmesi, müzeler hakkında bilgi edinilmesi	2	4
Bilim-sanat ilişkisi farkındalığını görsel yolla kazandıran eğitim	1	2
Müzenin ne olduğu, içinde neler olduğu ve müzenin amacı gibi sorulara cevap veren eğitim	1	2
Hayal gücü gelişmiş, estetik duyguya sahip bireyler yetiştirmek	1	2
Öğrencinin kültürel, tarihi, sosyal miraslarına sahip çıkan, onları koruyan bireyler olarak yetişmesini sağlamak	1	2
Müzelerin eğitim-öğretim amaçlı kullanılması	1	2

Tablo 1 incelendiğinde; okul öncesi öğretmenlerinin çoğu müze eğitimi; “çocukların geçmişe dair bilgileri, tarihi öğrenmeleri için geçmişle günümüz arasında köprü kurmalarına olanak sağlayan eğitim” şeklinde tanımladıkları görülmektedir. Bu tanımları; “geçmişe, günümüze ait mekân ve materyallerin sergilendiği alanların görülmesi, tanıtılması”, “çocukların neden-sonuç ilişkisini görsel yolla kazanması” ve “çocukların yaparak-

yaşayarak öğrenmelerini sağlamak ve bu sayede öğrenmeyi kolaylaştırmak” tanımları izlemektedir. 25. Katılımcının müze eğitimi tanımı şu şekildedir:

“Farklı kültürlerin ürünlerini gezi-gözlem yöntemi ile yerinde görmek, çeşitli düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan eğitim etkinlikleridir”.

Müze eğitiminin, sadece gezi esnasında, öncesinde ve sonrasında uyulması gerekenlerden ibaret olduğunu düşünen 11. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Müze eğitimi, müzede nasıl davranılması gerektiği, nelere dikkat edilmesi gerektiği öğretmek ve o müze hakkında gelişimsel bir bilgiye sahip olmaktır”.

Müze Eğitiminin Gerekliliği

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin tamamı (41 kişi) okul öncesi dönemde müze eğitiminin gerekli olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Öğretmenlerin okul öncesi dönemde müze eğitiminin neden gerekli olduğuna ilişkin görüşleri ve frekansları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Okul Öncesi Dönemde Müze Eğitiminin Neden Gerekli Olduğuna İlişkin Görüşlerine Yönelik Dağılım

Müze Eğitiminin Gerekçeleri	f	%
Geçmişini, kültürünü, tarihini, tarihi ve bilimsel eserleri tanımasını sağlaması	14	34
Geçmiş ile geleceği arasında bağ kurmasını sağlaması ve farkındalık yaratması	12	29
Bilgileri somut hale getirmesi	8	19
Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	7	17
Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlaması	6	14
Yaratıcılığı geliştirmesi	5	12
Gözlem yapma fırsatı sunması	4	9
Merak duygusunu geliştirmesi	3	7
Çok yönlü bakış açısı kazandırması	3	7
Sanat anlayışını ve sanat sevgisini geliştirmesi	3	7
Merak eden, üreten, sorgulayan bireyler yetişmesini sağlaması (Üst düzey düşünme becerilerini geliştirmesi)	2	4
Zengin uyarıcılar sunması	2	4
Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlaması	1	2
Eğitimi zevkli hale getirmesi	1	2
Empati kurma becerisini geliştirmesi	1	2
Yorum yapma becerisini geliştirmesi	1	2
Müze bilinci oluşturmaları	1	2

Okul öncesi dönemde müze eğitiminin gerekliliğine ilişkin nedenler incelendiğinde, en çok ifade edilen neden “ geçmişini, kültürünü, tarihini ve tarihi eserleri tanımasını sağlaması” şeklinde ifade edilmiştir. “Geçmişi ile geleceği arasında bağ kurmasını sağlamak, farkındalık yaratmak”, “bilgileri somut hale getirmek” ve “kalıcı öğrenmeyi sağlamak” öğretmenler tarafından çoğunlukla ifade edilen diğer nedenlerdir. 2. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Evet gereklidir. Çünkü bu dönemde çocuklar yaşadıkları toplumun kültürel özelliklerini, sanat ve bilimsel eserlerini tanıyarak, gözlemleyerek o dönemin ve yaşadığımız dönemin eserlerini karşılaştırarak öğrenme olanağı bulurlar. Kültürler arası benzerlik-farklılıklar, özellikleri hakkındaki farkındalıklarının gelişmesine katkıda bulunur”.

Okul öncesi dönemde müze eğitiminin gerekli ve önemli olduğunu düşünen 14. katılımcı ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Evet. Çünkü müzeler pek çok alanla ilgili somut materyaller bulundurmaktadır ve biliyoruz ki okul öncesi dönemde çocuklar görerek, yaşayarak öğrenirler. Bu yüzden somut uyaranlar okul öncesi çocuğunun öğrenmesi için gereklidir. Bu anlamda müzeler okul öncesi çocuklarının öğrenmesine önemli bir katkı sağlar”

Müze Eğitimi Süreci

Müze eğitimi süreci; öğretmenlerin müze ziyareti esnasında, öncesinde ve sonrasında yaptıkları etkinlikleri açıklamaktadır.

Okul öncesi öğretmenlerinin yarısından fazlası (21 kişi) sınıflarıyla müze eğitimi yaptıklarını ifade ederken, bir kısmı (11 kişi) müze eğitimi yapmadıklarını, diğer bir kısmı ise (9 kişi) ise nadiren yaptıklarını ifade etmiştir. Nadiren müze eğitimi yaptığını ifade eden öğretmenler öğretmenlik yaptıkları yerlerde bir ya da birkaç tane müze olduğu için nadiren (bir eğitim-öğretim yılında ortalama bir ya da birkaç kez) müze eğitimi yaptıklarını ve müze sayısının artması halinde daha fazla müze eğitime yer verebileceklerini belirtmiştir. Müze eğitimi yapmadığını ifade eden 4 öğretmen ise görüşme formunda yer alan diğer sorulara cevap vermemiştir.

Müze eğitimi yaptığını ifade eden 5. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Müze öncesi, gezi esnası ve sonrasında çocuklarla müzede gördüğümüz ve incelediğimiz eserler, materyaller vb. ile ilgili mutlaka bir bilgi veriyoruz ve çocuklardan geri dönütler alıyoruz”.

Okul öncesi öğretmenlerinin müzeye gitmeden önce yaptıkları hazırlıklar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müzeye Gitmeden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Yönelik Dağılım

Müzeye Ziyareti Öncesi Yapılan Hazırlıklar	f	%
Çocuklara müze ve müzede bulunan eserler hakkında ön bilgi vermek/vars a fotoğraflarını göstermek	26	63
Müzede uyulması gereken kurallarla ilgili bilgi vermek	16	39
Çocukların müzede neler görecekleri konusunda tahminde bulunmalarını istemek	8	19
Müzenin nasıl bir yer olacağını düşünerek resim yapmalarını istemek/ müzeyi nasıl düşündüklerini resimlerle anlatmalarını istemek	4	9
Hazırlayıcı dramatizasyon çalışmaları yaptırmak	4	9
Gezi planı yapmak	4	9
Müze hakkında araştırma yapmalarını istemek	3	7
Yapılacak gezi hakkında aileleri bilgilendirmek, gerekli izinleri almak	3	7

Okul öncesi öğretmenlerinin müzeye gitmeden önce en çok yaptıkları hazırlıklar arasında çocuklara müze ve müzede bulunan eserler hakkında bilgi vermek/vars a fotoğraflarını göstermek, müzede nasıl davranılması gerektiği konusunda bilgi vermek, öğrencilerin müzede neler göreceği konusunda tahminde bulunmalarını istemek gelmektedir. 23. katılımcı ve 18. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Gideceğimiz yer hakkında neler düşündüklerine ilişkin tahminde bulunmalarını ve buranın nasıl bir yer olabileceğini düşünerek resim yapmalarını istiyorum”.

“Müzede nasıl davranılacağı, neler yapılacağı hakkında konuşuyor, onların düşüncelerini alıyorum”.

Okul öncesi öğretmenlerinin müzede yaptıkları etkinlikler Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müzede Yaptıkları Etkinliklere Yönelik Dağılım

Müzede Yapılan Etkinlikler	f	%
Çocukların gözlem yapmasını sağlamak	16	39
Sanat eserleri hakkında bilgi vermek, açıklamalarda bulunmak	11	26
Müzede bulunan eserlerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmalarını sağlamak	8	19
Fotoğraf çekmek	8	19
Müzede ilgilerini çeken bir eserin resminin yapılmasını istemek	7	17
Müzeyi gezmek	6	14
Çocuklarla müzede müzik, drama, ritim vb. çalışmalar yaptırmak	6	14
Müze görevlisine sorular sorulmasını sağlamak	6	14
Müzede bulunan eserlerin ne işe yaradığının tahmin edilmesi, farklı işlevleri olup olamayacağı konusunda konuşmak	3	7
Soru-cevap tekniğiyle eserleri, mekânları tanıtmak	2	4
Rehberin anlattıklarını dinlemelerini sağlamak	2	4
Müzedeki ziyaretçileri gözlemlemek	1	2
Varsa müzeyle ilgili sine vizyon gösterilerine katılmalarını sağlamak	1	2
Kendisini o zamanda hayal etmesini ve kendisinin o kişinin yerine koyması	1	2

Okul öncesi öğretmenlerinin müzede en çok yaptıkları etkinlikler incelendiğinde sırasıyla; çocukların gözlem yapmasını sağlamak, sanat eserleri hakkında bilgi vermek, açıklamalarda bulunmak, müzede bulunan eserlerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmalarını sağlamak, fotoğraf çekmek, müzede ilgilerini çeken bir eserin resminin yapılmasını istemek olduğu görülmektedir. 17. ve 21. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Gözlem yapmaları konusunda onları yönlendiririm. Rehber kişinin anlattıklarını dikkatli bir şekilde dinlemelerini isterim. Diğer ziyaretçileri rahatsız etmeden gözlemlerini sürdürmelerini sağlarım”.

“Gezi esnasında görseller ilgili sorular soruyor, müzede bulunan eserler hakkında açıklamalarda bulunuyoruz. Uygunsa fotoğraf çekiyoruz”.

Okul öncesi öğretmenlerinin müze ziyareti sonrasında sınıfta yaptığı etkinlikler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müze Ziyareti Sonrası Yaptığı Etkinliklere Yönelik Dağılım

Müze Ziyareti Sonrası Yapılan Etkinlikler	f	%
Müzedeki gördüklerini, hissettiklerini ve ilgisini çekenleri anlatma	30	73
Müzedeki gördüklerini resmetme	27	65
Müzedeki gördüklerini canlandırma	6	14
Aileleriyle birlikte müzeye gitme ve sonrasında evde çalışma yapma	3	7
Gördüklerini üç boyutlu materyale dönüştürme ve sınıf müzesi oluşturma	3	7
Müzedeki görülenler ile ilgili beyin fırtınası yapma	2	4
Müzei tanıtmak için poster, broşür, kitap vb. hazırlama	2	4
Müzedeki gördüklerinden yola çıkarak hikâye oluşturma	2	4
Gördüklerini ailelerine anlatma	2	4
Müzedeki koyulan kuralların uygulanıp uygulanmadığını konuşma	1	2
Konu ile ilgili araştırma yapma	1	2

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin müze ziyareti sonrasında müzedeki deneyimlerine ilişkin yaptıkları etkinlikler arasında en çok; müzedeki gördüklerini, hissettiklerini ve ilgisini çekenleri anlatmaları, müzedeki gördüklerini resmetmeleri ve müzedeki gördüklerini canlandırmaları yer almaktadır. 3. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Gözlemlerini, duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlıyorum. Drama, resim çalışmaları, broşür, kitap vb. materyaller hazırlıyoruz. Ayrıca ailenle bu müze için eser oluştur gibi çeşitli yöntemler kullanarak etkinlikler yapıyorum.”

Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (34 kişi) müze eğitimi sürecinde sorunlar yaşadıklarını belirtirken, az sayıda öğretmen (3 kişi) herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin müze eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve frekansları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Müze Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Dağılım

Sorunlar	f	%
Grubun hareketli ve kalabalık olması nedeniyle kontrol altına almada güçlük çekilmesi	11	26
Müze çalışanlarının ilgisizliği ve bilgilendirme yapmada isteksiz oluşu	6	14
Müzelerin fiziksel koşullarının çocuklar için uygun olmaması (çocuklar için uygun ortamların oluşturulmaması, alanın küçük olması, aydınlatmasının çok loş olması, ısınma sorunu, eserlerin uygun konumlandırılmaması vb.)	6	14
Müze ile ilgili bilgi verecek görevlinin olmaması	3	7
Bazı müzelerin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmaması	3	7
Müze sayısının bazı illerde yetersiz olması	3	7
Müzelere ulaşımı sağlayacak araçların olmaması	3	7
Müzelerde güvenlik önlemleri yetersiz olduğu için güvenlik sorunlarının yaşanması	2	4
Velilerden alınacak belgeler ve düzenlenecek evrakların çok olması	2	4
Müzelerde müzeyi tanıtıcı kaynak, broşür ve çeşitli görsel materyallerin bulunmaması	2	4
Müzelerde zamanın etkili kullanılamaması	1	2
Müze rehberlerinin çocukların düzeyine inememesi	1	2
Ziyaretçi sayısındaki dengesizlik veya düzensizlik	1	2

Öğretmenlerin müze eğitiminde en çok karşılaştıkları sorunlar; grubun hareketli ve kalabalık olması nedeniyle kontrol altına almada güçlük çekilmesi, müze çalışanlarının ilgisizliği ve bilgilendirme yapmada isteksiz oluşu, müzelerin fiziksel koşullarının çocuklar için uygun olmaması nedeniyle müze eğitiminin yapılamaması şeklindedir. 34. ve 17. katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Etkinliği destekleyecek miktarda materyal eksikliği ve müze personelinin yetersiz, ilgisiz tavırları, müze sayılarının belirli yerlerde yoğunlaşması, velilerden alınacak belgeler ile düzenlenecek evrakların çokluğu yaşanan başlıca sorunlardır”.

“Grubun hareketliliği ve kalabalık olması nedeniyle çocukları kontrol altına almada güçlük çekiyoruz ve bu durum çalışmaların yönünü değiştiriyor. Bununla birlikte ulaşım (araç-gereç) konusunda sıkıntı yaşıyoruz”.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmenlerin müze eğitimini tanımlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, az sayıda öğretmenin müze eğitiminin çocuğun gelişimi ve eğitimi üzerinde ne denli olumlu etkileri olduğuna vurgu yaptıkları görülmektedir. Müzelerin, geçmişle gelecek arasındaki bağ kurma, geçmiş ve geleceğe ilişkin mekân ve materyalleri yansıtırma, yaparak yaşayarak öğrenmeye hizmet etme, çocukların gelişimsel kazanımlarına katkıda bulunma, estetik duygusunu geliştirme, kültürel mirası tanıtırma ve etkili bir sınıf dışı eğitim ortamı olma işlevleri üzerinde çok az durulduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin müzeleri bir uygulama laboratuvarı olarak görmeyerek, geleneksel bir bakış açısına sahip olmalarının çocukların müze ile ilgili algılarını etkileyeceği düşünülmektedir (Hein,2002). Akman ve Güler (2009), 6 yaş çocuklarının müze ile ilgili düşüncelerini inceledikleri araştırmalarında, çocukların tanımlama yaparken müzelerin toplama, koruma ve sergileme işlevleri üzerine odaklandıklarını saptamıştır. Pek çok araştırmada müzelerin benzer işlevleri üzerinde durulmuş ve çocuğa sağladığı katkılara dikkat çekilmiştir. Çetin (2002), çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren ilgi, beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda daha kolay ve daha etkili nasıl öğrenebilecekleri konusunda çalışmalar yapıldığını belirterek, bu çalışmalar sonucunda müzelerin çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını, beklentilerini karşılayan etkili birer öğrenme ve öğretme ortamı olarak kullanılması gerektiği ortaya konmuştur.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin deneyimleri arasında fark olmaksızın tamamının (41 kişi) okul öncesi dönemde müze eğitiminin gerekli olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Abacı (1996) da “müze eğitimi” adlı araştırmasında öğretmenlerin Türkiye’de müzelerin görsel eğitim yöntemlerini kullanmada ve öğrenmenin kalıcı olmasında eğitime katkısının önemli olduğunu kabul ettiklerini ancak öğretim programlarının buna uygun olmadığını düşündüklerini ortaya koymuştur. Araştırmada, Türkiye’deki müzelerin ve okulların birbirleriyle programlı bir işbirliği içinde olmadığı da vurgulanmaktadır. Adıgüzel (2002) tarafından yapılan bir başka araştırmada, öğretmenlere müzelerin kendilerine ne çağrıştırdığı sorulmuştur. Analizler sonucunda, öğretmenler tarafından “ölüm, bekçi, yıkım, harabeler, büyü, Roma, Yunanistan, sıkıntı, kaçırılmış eserler” olarak betimlenen müze kavramının tam olarak bilinmediği saptanmıştır.

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerin müze eğitimi sürecinde gerçekleştirdikleri uygulamalara ilişkin bulguların analizleri sonucunda, okul öncesi öğretmenlerin çoğunun müze eğitimini gerçekleştirdikleri

saptanmıştır. Müze eğitimini gerçekleştirdiğini söyleyen öğretmenlerin çoğu 0-10 yıl deneyime sahip olan öğretmenlerdir. Buna sebep olarak mesleki deneyimi az olan öğretmenlerin kendilerini geliştirmeye yönelik daha fazla çaba harcarken mesleki deneyimi fazla olan öğretmenlerin kendilerini geliştirmeye yönelik daha az çaba harcamaları gösterilebilir. Bu durumun mesleki deneyimi daha fazla olan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyinin yeni olanlara göre daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu düşünceyi Avşaroğlu ve ark. (2005)'in çalışması da desteklemektedir.

Öğretmenlerin müze ziyareti öncesi, müze ziyareti ve müze ziyareti sonrasında gerçekleştirdikleri uygulamalar ayrı ayrı incelendiğinde; öğretmenlerin hazırlık aşamasında genellikle ziyaret edilecek müze ile ilgili ön bilgiler ile müzede nasıl davranılması gerektiği konusundaki bilgilere yoğunlaştıkları saptanmıştır. Baykan (2007) da araştırmasında benzer bulgulara ulaşmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin çoğunun, yapılacak bir müze ziyareti öncesinde yazışmalar, araştırma, öğrencileri yönlendirme, ön bilgi edinme gibi bir takım hazırlıklar yaptığı, az bir kısmının ise hazırlık aşamasında öğrencilerin müze içerisindeki tutum ve davranışları ile uyulması gereken kurallar üzerinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerinin müzede en çok yaptıkları etkinlikler incelendiğinde; çocukların gözlem yapmasını sağlamak, sanat eserleri hakkında bilgi vermek, açıklamalarda bulunmak, müzede bulunan eserlerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmalarını sağlamak, fotoğraf çekmek, müzede ilgilerini çeken bir eserin resminin yapılmasını istemek olduğu görülmektedir. Akman ve Güler (2009), çocukların müzede neler yapılır sorusuna çoğunlukla bilmiyorum cevabını verdikleri, bir bölümünün ise gezilir, nesnelere dokunmadan bakılır ve sessizce durulur şeklinde cevap verdiklerini saptamıştır. Bu bulgu, öğretmenlerin müzedeki uygulamalarının yetersizliğinin çocuklara yansması şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin müze ziyareti sırasında genellikle bilgi verme, açıklama yapma üzerinde durdukları görülmektedir. Okul öncesi dönemde müze eğitimi verilirken kullanılabilecek en etkili yöntemlerin oyun ve drama olduğu pek çok araştırmacı tarafından göz önünde bulundurulmuştur. Çakır İlhan ve ark. tarafından 2009 yılında hazırlanan çocuk müze eğitimi program kitapçıklarında; müzede gerçekleştirilebilecek etkinliklerde kullanılacak uygun yöntem ve teknikler üzerinde örnekler sunulmuş ve drama çalışmaları ile oyun etkinliklerinin bu yöntem ve teknikler arasında büyük bir role sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu noktadan hareketle; çocukların müze eğitimi sırasında elde edecekleri kazanımların kalıcılığının sağlanması ancak

çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına, gelişim seviyesine uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması ile mümkün olacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin müze ziyareti sonrasında müzedeki deneyimlerine ilişkin yaptıkları etkinlikler arasında en çok; müzede gördüklerini, hissettiklerini ve ilgisini çekenleri anlatmaları, müzede gördüklerini resmetmeleri ve müzede gördüklerini canlandırmaları yer almaktadır. Az sayıda öğretmenin müze ziyareti sonrasında, çocukların kendilerini sözel olarak ifade etmelerinin yanında drama etkinliğinin aşamalarından biri olan canlandırma çalışmalarına da yer verdikleri görülmektedir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde 2007 yılında ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilere sağlanan drama, oyunlar, atölye çalışmaları gibi etkileşimli müze deneyimlerinden sonraki düşünceleri alınmıştır. Öğrenciler gerek müzede yapılan etkinlikler, gerekse gezi sonrası eğitim atölyelerinde yapılan çalışmaları çok zevkli, eğlenceli ve ilginç bulduklarını ve müzeye tekrar gelmek istediklerini belirtmiştir (Denizli, 2008).

Müze ziyareti sırasında, öncesinde ve sonrasında gerçekleştirilen uygulamalara ilişkin verilerin analizi sonucunda, okul öncesi öğretmenlerin çocuğun gelişimi ve eğitimi güçlendirmek için müzelerin potansiyelinden yeterince yararlanamadıkları tespit edilmiştir. Müze eğitiminin çocuğun öğrenmesini geliştirdiği Önder, Abacı ve Kabaraj (2009) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma ile ortaya konmuştur. 32 beşinci sınıf öğrencisinin yer aldığı bu çalışmada İstanbul'da tarih boyunca yaşamış olan farklı uygarlıkların giyim tarzları ve farklı işlevlerinin öğrenciler tarafından öğrenilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda; deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerinden “Arkeoloji Müzesi ile ilgili bilgi düzeyi” ve araştırmanın temasını oluşturan “giysilere ilişkin bilgi düzeyleri” açısından daha başarılı oldukları bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerin büyük çoğunluğunun müze eğitimi sırasında sorunlarla karşılaştıklarını belirttikleri görülmüştür. Öğretmenler genellikle grubun hareketli ve kalabalık olması nedeniyle kontrol altına almada güçlük çekilmesi, müze çalışanlarının ilgisizliği ve bilgilendirme yapmada isteksiz oluşu, müzelerin fiziksel koşullarının çocuklar için uygun olmaması nedeniyle müze eğitiminin yapılamaması gibi sorunlara yoğunlaşmaktadır. Bu görüşmelerin analizinde deneyime göre farklılaşan bir duruma rastlanmamıştır. Bu sorunlara benzer olarak pek çok araştırmacı tarafından öğretmenlerin müze eğitimi sürecinde karşılaştığı sorunlar saptanmıştır. Türkiye’de müze eğitiminin öneminin, hem ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) toplantısında (1958), hem de VII. Millî

Eğitim Şurası'nda (1961) belirtilmesine ve bazı kararlar alınmasına rağmen, çeşitli nedenlerden dolayı müzelerde eğitim gerçekleştirilememiştir. Müzelerin, sadece klâsik anlamdaki (toplama, koruma, sergileme, vb.) işlevlerini yerine getirip eğitim boyutunu yerine getirememeleri; üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve basın-yayın kuruluşlarının müzeler ve müze eğitimi konuları ile yeterince ilgilenmemeleri; müzelerin merkezi bir idare ile yönetilmeleri, müzelerin sosyal imkânlarının (gösteri odaları, atölye, kafeterya vb.) olmaması veya kısıtlı olması, müze eğitimi konusunda personel yetiştirilememesi ve en önemlisi eğitim kurumlarının müzeleri eğitim amaçlı kullanmamaları bu nedenler arasında gösterilebilir (Özsoy ve Mercin, 2003). Baykan (2007) tarafından 2005 ve 2006 İlköğretim programlarında müze eğitimi ile ilgili mevcut durumu saptayarak, uygulamada ortaya çıkan sorunları öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, müze ziyareti ile müze eğitimi arasındaki farkın öğretmenlerin bir kısmı tarafından bilinmediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğu, müze eğitimi etkinliklerini uygulama sırasında müzeye ulaşım problemleri, izin almada karşılaşılan bürokratik zorluklar, müzelerin ücretli oluşu, müzelerde rehber olmayışı, programların ağırlığı nedeniyle zaman ayıramama gibi nedenlerle çocukları çok sık müzeye götüremediklerini belirtmiştir. Mercin (2002), araştırmasında öğretmen ve yöneticilerin çoğunluğunun müzelerin sanat eğitimi amacıyla kullanılması gerektiğini bildiği, ancak çocukları müzelere götürme düzeylerinin çok az olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar, müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılamamasının en önemli nedeni olarak, öğretim programlarının uygun olmamasını göstermişleridir. Ata (2002) ise, öğretmenlerin çoğunluğunun müze eğitimi hakkında herhangi bir hizmet içi eğitime katılmadıklarını ve müzede çocuklara rehberlik yapma konusunda kendilerini yeterli hissetmediklerini belirlemiştir. Araştırmacı, tarih öğretmenlerinin müzelere öğrencileri götürememelerinin ilk üç gerekçesini; haftalık ders programında gezi için boş zaman olmaması, sınıfların kalabalık olması, ders programının yeterince yoğun olması şeklinde tespit etmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenler müze gezilerine ilişkin prosedürün de çok ağır olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenler tarafından sıklıkla ifade edilen müzelerdeki rehberlik hizmetlerinin yeterli olmayışı ve müze okul iş birliğini zorlaştıran bürokratik zorluklar Altun (2003) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma ile desteklenmektedir. Bu çalışmada araştırmacı müzelerin eğitimdeki yerini ve buna bağlı olarak müzelerin eğitim olanakları açısından yeterliliklerini müze yetkililerinin görüşlerini tespit ederek yorumlamayı amaçlamıştır. Analizler sonucunda, müzelerin eğitim olanaklarının Ankara müzeleri bakımından yeterli olmadığı bu anlamda

müzelerde eğitim, servis, araç-gereç ve uzman personellerinin olmadığı da saptanmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerin müze eğitiminin gerekliliğine inanmalarına rağmen müzeleri eğitim ortamı olarak kullanma konusunda yetersiz oldukları saptanmıştır.

ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmenlerin geleneksel müze tanımlarından uzaklaşarak, müzeleri bir uygulama laboratuvarı olarak görmeleri ve müzelerin çocukların ilgi, ihtiyaçlarını, beklentilerini karşılayan etkili birer öğrenme-öğretme ortamı olarak kullanılmaları önerilmektedir.

Bireye sağladığı kazanımlar göz önüne alındığında, müze eğitiminin her yaş döneminde gerçekleştirilmesi gerektiğine, bunun da erken çocuklukta okul- müze işbirliği ile gerçekleştirilebileceğine dikkat çekilmelidir. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarında müze eğitime yönelik dersler yer almalı, müze eğitiminin gerekliliği konusunda öğretmen adayları bilinçlendirilmeli, müze eğitimi uygulamalarına ilişkin deneyimler yaşamaları sağlanmalıdır. Benzer şekilde müze eğitimi, öğretmen eğitiminin de bir parçası olmalıdır. Hizmet içi eğitim programları ya da mevcut müzelerin öğretmenlere sağlayacağı destek ile müze eğitim programları düzenlenmeli, öğretmenler müzede gerçekleştirilen atölye çalışmalarına ve düzenli olarak gerçekleştirilen bilgilendirme toplantılarına katılmalıdır.

Müze eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların çözülerek, nitelikli bir süreç yaşanması için; okul öncesi eğitim programı içerisine dengeli bir şekilde entegre edilmiş nitelikli bir müze eğitimi programı tasarlanmalıdır. Okul öncesi öğretmenin ve müzelerin işbirliği içinde çalışması sağlanmalıdır. Dolayısıyla müzelerde bu konuda öğretmene yardımcı olacak nitelikli bir müze eğitimcisinin olması gerekmektedir. Çocukların gelişim düzeylerine uygun etkinliklerin müze eğitimcisi ile birlikte planlanıp, uygulanması ve değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Abacı, O. (1996). *Müze eğitimi*. Yayımlanmamış sanatta yeterlilik tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Adıgüzel, Ö. (2002). Müze pedagojisi ve müzelerde yaratıcı drama ile öğrenme ortamları oluşturma. *Drama ve Müze Pedagojisi*. Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi Yayınları. 5, 21-28.
- Akman, B. ve Güler, T. (2009). 6 yaş çocuklarının müze ile ilgili düşünceleri. Uluslar arası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 408- 418.
- Altun, R. (2003). *Müzelerin eğitimdeki yeri ve bu bağlamda müzelerin eğitim olanakları (araç-gereç-personel) açısından yeterlilik durumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi El Sanatları Eğitimi, Ankara.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin “müze eğitime” ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Avşaroğlu,S., Deniz, M.E., Kahraman, A. (2005) Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu, iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 125-129.
- Baykan, Z.Ö. (2007). *2005 ve 2006 İlköğretim programlarının müze eğitimi açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2009). *Çocuk müze eğitimi program kitapçıkları*.
<http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/846/cocuk-muze-egitimi-programi-kitapciklari-2> Erişim Tarihi: 27.10.2013.
- Çetin, Y., (2002). Çağdaş eğitimde müze eğitiminin rolü ve önemi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 8: 57–61.
- Denizli, H. (2008). Anadolu medeniyetleri müzesi’nde eğitim uygulamaları. Ed. İnci San. Eğitim ve Müze Semineri, Kök Yayıncılık, 157-173, Ankara.
- Gay, L. R. (1987). *Educational research. Competencies for analysis and application* (3th Ed). Columbus: Merrill Publishing Company.
- Hein, G. E. (2002). *Learning in the museum*. Taylor and Francis.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi*. Çev. Meltem Ö. Evren ve Emine G. Kapçı, Yay. Haz. Bekir ONUR, Ankara: A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

- Kuruoğlu, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1) 275-285.
- Mercin, L. (2002). Anadolu güzel sanatlar liselerinde müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Paykoç, F. (2000-2002). ODTÜ geliştirme vakfı müze eğitimi uygulamaları semineri, Antalya.
- Richardson, J., (1996). *Handbook of qualitative research methods for psychology and the social sciences*. Leicester: PBS Books. 203 s.
- Onur, B. ve Zilcioğlu, Ş. (2008). *Çocuk müzeleri ve müze eğitimi*. Ürün Yayınları.. Ankara.
- Oruç, S. Altın, B.N. (2008). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (35): 125-141.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kabaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1) 25. Sayı
- Özsoy, V. ve Mercin, L. (2003). Sanat (Resim) Eğitiminde müzelerin kullanılmasında ilgili kurum ve kuruluşların karşılıklı görev ve yükümlülükleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 303-318. Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Başvuru: 16.12.2014

Yayına Kabul: 11.02.2015